

Beata Almasi

Svake sosiale relasjoner og problematferd

En studie av sammenhenger mellom problematferd, sosiale relasjoner og kjønn

**Masteroppgave i Sosialt arbeid
OsloMet – storbyuniversitetet
Fakultet for samfunnsvitenskap**

Sammendrag

Denne masteroppgaven omhandler sammenhenger mellom sosiale relasjoner, problematferd og kjønn. Ungdommene i utvalget er vanlige norske ungdommer: noen av dem har utfordringer, mens andre ikke har det.

Målet med oppgaven var å avdekke sammenhenger mellom sosiale relasjoner og problematferd, og undersøke om kjønn har noe å si for hvorvidt ungdommer blir involvert i problematferd. Jeg undersøkte ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet og de som ikke har vært det hver for seg, for å få en bedre forståelse av forskjellene på disse gruppene.

Oppgavens sentrale spørsmål er: Hvordan kan vi forstå sammenhengen mellom svake relasjoner til foreldre, venner og skole og risikoen for å utvise problematferd? Hvordan spiller kjønn inn i disse sammenhengene? Finner vi andre mønstre når det gjelder den gruppen av barn som nylig har vært i kontakt med barnevernet?

Utvalget består av 14578 ungdomsskoleelever fra kommuner som har brukt tilleggsmodulen i Ungdataundersøkelsene som omhandler kontakt med hjelpeapparatet.

I analysene ble det gjennomført krysstabellanalyser mellom kjønn, klassetrinn, relasjoner til foreldre, skole og venner og problematferd, og logistiske regresjonsanalyser mellom kjønn, klassetrinn, relasjoner til foreldre, skole og venner og problematferd, i første omgang for hele utvalget, deretter for ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet og de som ikke har vært det hver for seg.

I analysen min kommer det fram at sterke relasjoner til foreldre og skole betyr mye for problematferd både for ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet og de som ikke har vært det.

Abstract

This master thesis is about connections between social relations, problem behavior and gender. The adolescents in the sample are ordinary Norwegian youth: some of them have challenges, while others do not.

The purpose of this paper is to uncover connections between social relations and problem behavior, and to investigate whether gender has any effect on whether adolescents became involved in problem behavior or not. I investigated young people individually who have been in contact with the child welfare services and those who have not been, to get a better understanding of the differences between these groups.

The main questions of the paper are: How we can understand the connection between weak relationships with parents, friends and school and the risk of problem behavior? How does gender play in these contexts? Do we find other patterns when it comes to the group of children who have recently been in contact with the child welfare service?

The present paper uses data from a nationwide representative survey of Norwegian adolescents. The sample consists of 14578 secondary school pupils from municipalities who have used the supplementary module in the survey, which deals with contact with the support system.

The analysis carried out cross-table analysis between gender, class levels, relationships with parents, school and friends and problem behavior, and logistical regression analyzes between gender, class levels, relationships with parents, school and friends and problem behavior, first for the entire sample, then for adolescents who have been in contact with the child welfare service and those who have not been there separately.

From my analysis it emerges that strong relationships with parents and school affect problem behavior for both young people who have been in contact with the child welfare service and those who have not.

Forord

Jeg har lenge vært nysgjerrig på hva som gjør at noen ungdommer blir involvert i problematferd, mens andre ikke blir det.

Dette er min andre masteroppgave, og fra mitt forrige prosjekt lærte jeg at sosiale relasjoner er viktig for ungdommenes liv, noe som fikk meg til å tenke: Kan sosiale relasjoner ha noe med problematferd å gjøre?

Denne reisen har vært hard, stressende og full av dårlig samvittighet, men den har også har gitt meg mye læring og bedre forståelse av fenomenet problematferd.

Jeg vil takke ungdommene som deltok i Ungdataundersøkelsene og derved gjorde det mulig for meg å undersøke temaet mitt nærmere. Videre vil jeg takke NOVA som har gjennomført disse undersøkelsene.

En stor takk rettes til Mira Aaboen Sletten som har veiledet og inspirert meg det siste året. Jeg vil takke veilederen min, Ivan Harsløf, for oppfølging og støtte - jeg har lært veldig mye i denne tiden.

Jeg vil også takke Ida-Sofie for gjennomlesing og språkvask.

Til sist vil jeg takke min kjære samboer Richard for tålmodighet og støtte. Tusen takk for at du har vært der for meg og støttet meg, også når frustrasjonen til tider har tatt overhånd.

Oslo, 12.mai 2019

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Abstract	3
Forord	4
Rammedokument	6
1. Innledning	6
1.1 Bakgrunn og problemstilling	7
2. Teori, begreper og tidligere forskning	8
2.1 Sosialisering.....	8
2.2 Signifikante andre.....	10
2.3 Ontologisk sikkerhet.....	12
2.4 Kjønnforskjeller og problematferd	12
3. Metode	14
3.1 Utvalg	14
3.2 Variabler	16
3.3 Analyser	19
3.4 Resultater	20
3.5 Diskusjon	20
4. Referanser	22
Artikkel	25
Innledning.....	26
Teoretisk utgangspunkt.....	28
Metode.....	30
Resultater	33
Diskusjon	37
Avslutning.....	43
Referanser	45

Rammedokument

1. Innledning

I de siste årene har vi sett en økning i unges problematferd, og økningen har vært størst hos guttene (Bakken, 2018b, p. 109). Ungdommenes problematferd, som nasking, slåssing, hærverk, tagging, sniking og uteblivelse og skulking, er ikke bare et problem for ungdommen og ungdommens familie, men også for skolen og samfunnet. Skolen er en arena hvor problematferd enkelt kan oppdages og følges opp, og den kan være en god arena for sosial nettverksbygging både med jevnaldrende og voksne. Problematferd kan gjøre skolehverdagen vanskelig for pedagoger og klassekamerater. Ungdomskriminalitet er et samfunnsproblem, og derfor et viktig politisk satsingsområde (Bøhler, 2018; Wara, 2018).

Problematferd i ungdomstiden kan være en del av en naturlig utvikling, men også tegn på at ungdommen sliter. Moffit skiller mellom ungdommer med et livslangt avvikende handlingsmønster, og de som bare utviser kriminell atferd i ungdomstiden. De førstnevnte sliter med psykiske utfordringer i tillegg til miljøfaktorer, mens sistnevnte kanskje bare har latt seg påvirke til å begå kriminalitet gjennom press fra jevnaldrende. Debutalderen er viktig i denne sammenhengen: Ungdommer som debuterer tidlig er mer utsatt for å være involvert i mer alvorlig problematferd (Frøyland & Sletten, 2012).

Forskere har lenge prøvd å forstå sammenhengene som ligger bak det forhold at enkelte ungdommer utvikler problematferd, mens andre ikke gjør det.

I denne oppgaven anvender jeg Ungdataundersøkelsene fra 2017 og 2018 til å studere sammenhengene mellom unges relasjoner til familie, venner og skolen og deres selvrapporterte involvering i problematferd. Jeg studerer kjønnsforskjeller og lager selvstendige analyser på gruppen av ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet. Disse forholdene er komplekse og tett sammenvevde. Det er derfor vanskelig å identifisere direkte enveis-sammenhenger. Ved hjelp av teorier om sosialisering, om rollemodeller og om kjønn, vil jeg likevel forsøke å tolke mønstre i materialet. Målet med dette er å bidra til kvalifiserte bud på hvordan skolen, barnevernet og andre myndigheter kan hjelpe ungdommer

med problematferd - men også hvordan framtidige undersøkelser blant ungdom kan utvikles for å bedre identifisere mekanismene bak de unges problemer.

1.1 Bakgrunn og problemstilling

Ulike typer problematferd ser ut til å virke sammen: Når en ungdom er involvert i én type problematferd, øker risikoen for å være involvert i andre typer problematferd, også. Derfor er det viktig å forstå mekanismene bak involvering i problematferd, og hvordan dette kan forebygges, da det øker risikoen for rusmiddelbruk, depressive symptomer, selvskading og selvmord (Storvoll, Wichstrøm, & Pape, 2003).

Problematferd forstås i denne oppgaven som et gjennomgående atferdsmønster som involverer temaer som nasking, slåsskamp, hærverk, tagging, sniking og uteblivelse og skulking. Med gjennomgående atferdsmønster mener jeg gjentakende involvering i slike aktiviteter. Det å ha vært involvert i enkelte slike aktiviteter er ansett for å være en naturlig del av ungdomstiden (Frøyland & Sletten, 2012), og derfor kan ungdommer som jeg i min empiriske studie kategoriserer under kategorien «lavt nivå/ikke problematferd», ha vært involvert i problematferd i mindre grad.

Jeg vil undersøke hvordan problematferd henger sammen med venne- og forelderrelasjoner, og relasjon til skolen. Jeg vil blant annet fokusere på ungdom som nylig har vært i kontakt med barnevernet, og undersøke om de i høyere grad enn andre rapporterer at de er involvert i problematferd, og om denne sammenhengen er lik for gutter og jenter.

Ungdommer som er i kontakt med barnevernet oppfattes ofte som utsatte, de som lettere havner i trøbbel og blir involvert i problematferd (Andersen & Dæhlen, 2017). De oppfattes som ungdommer som i større grad enn ungdommer generelt trenger gode rollemodeller i sitt liv, da barnevernskontakt kan bety at ungdommene ikke har gode rollemodeller hjemme. I slike tilfeller får profesjonelle rundt ungdommer ansvaret for å fremstå som gode rollemodeller. Forskning viser at mennesker som i ungdomstiden hadde det vanskelig, men klarer seg fint i voksen alder, hadde viktige mennesker i sine liv, altså rollemodeller, som bidro til at de klarte seg bra, tross deres dårlige utgangspunkt. Ungdommer som finner en tillitsperson som de får god kontakt med, klarer seg mye bedre enn de som ikke finner noen.

Uansett om det er en saksbehandler, en lærer eller en forelder: det er enklere når det er noen de har tillit til (Helgeland, 2009).

Svake relasjoner anses ofte for å ha stor betydning for ungdommenes livskvalitet, og ungdommer med svake sosiale relasjoner antas å være mer innblandet i problematferd. Jeg ønsker å undersøke hvorvidt det er sammenheng mellom å være involvert i problematferd og svake relasjoner til skolen, foreldre og venner.

Det er også vanlig å finne at gutter utagerer oftere enn jenter (Storvoll, 2004). Derfor ønsker jeg å undersøke hvorvidt kjønn spiller inn når man undersøker sammenhenger mellom barnevernskontakt og problematferd.

Oppgavens sentrale spørsmål er: Hvordan kan vi forstå sammenhengen mellom svake relasjoner til foreldre, venner og skole og risikoen for å utvise problematferd? Hvordan spiller kjønn inn i disse sammenhenger? Finner vi andre mønstre når det gjelder den gruppen av barn som nylig har vært i kontakt med barnevernet?

2. Teori, begreper og tidligere forskning

I oppgavens problemstilling står relasjoner til foreldre, skolen og venner sentralt. For å kunne forstå betydningen av sosiale relasjoner for ungdommene, brukes videre begreper som sosialisering, signifikante andre, ontologisk sikkerhet og kjønnsforskjeller. I det følgende skal jeg gjøre rede for de ulike begrepene og teorier knyttet til dem.

2.1 Sosialisering

I sosialiseringsprosessen utvikler barnet seg til individ, og blir en del av kulturen og samfunnet rundt seg (Frønes, 2006, p. 38). I Berger og Luckmann (1992) sin forståelse av sosialisering, skaper mennesket seg selv i sin kulturelle kontekst i en sosial prosess, hvor omgivelsene formidles gjennom signifikante andre (et begrep jeg skal komme nærmere inn på). De mener at selvet utvikles i en bestemt sosial og kulturell kontekst, og at det dermed kan forstås som et sosialt produkt (Berger & Luckmann, 1992, p. 66).

I et slikt perspektiv eksternaliserer individet sin eksistens til samfunnet: Når han eller hun utfører en handling, løsrives individet fra handlingen og ser seg selv utenfra som et subjekt som utfører ulike handlinger. Ungdommen som havner i slåsskamp ser på seg selv som utøver av handlingen, kategoriserer seg som «voldsutøver» og klarer å ta avstand fra handlingen. Ungdommen opplever ikke seg selv som problembarn, nettopp fordi han eller hun klarer å ta avstand fra handlingen, som er en tatt for gitt hverdagslig handling, og ser på seg selv utenfra. Individet internaliserer samfunnet som en objektiv virkelighet og oppfatter normene som en generelt gyldig sannhet: Alt som avviker fra denne sannheten kategoriseres som unormalt. I disse prosessene har individets sosiale miljø stor betydning. Normene og forståelsen av virkelighet og rutiner skapes i samhandling med andre. Voksenpersoner rundt ungdommen har en vesentlig rolle i utviklingen av ungdommenes verdensbilde. Mennesket blir til gjennom samhandling med andre: De man samhandler med former individet (Berger & Luckmann, 1992; Frønes, 2006).

Andre teoretikere argumenterer også for at selvet er sosialt, da det springer ut fra reaksjoner fra andre. Disse reaksjonene bidrar til selvforståelse: Individets tolkning av disse reaksjonene er sterkere knyttet til selvforståelsene enn disse reaksjonene i seg selv. Selvforståelsen er basert på generelle holdninger fra andre, og ikke holdninger fra de enkelte menneskene rundt individet (L. Quarantelli & Cooper, 2005, p. 284).

I Klyve (2016) sin forståelse av sosialisering står kjærlighet og anerkjennelse sentralt. Han mener at individer har behov for anerkjennelse og kjærlighet. Foreldrene trøster og oppmuntrer barna sine når de er lei seg eller triste, og dette utvikler selvfølelse hos ungen som blir grunnlaget i identiteten. Etter hvert blir det denne indre stemmen som forteller individet hvem hun er. Mestring er en viktig del av denne prosessen. Mestring og anerkjennelse skaper selvtillit. Mennesket mister grunnlaget for positiv utvikling hvis det ikke anerkjennes emosjonelt, ikke respekteres eller opplever positive sosiale tilbakemeldinger. Kjærlighet og vennskap i oppveksten er grunnleggende for en positiv identitetsutvikling (Klyve, 2016, pp. 120-121). Barn og unge trenger anerkjennelse fra enten familie, skole eller venner for å lykkes. Unger som ikke får noe positivt på disse arenaene kan ha høyere risiko for å utvikle blant annet problematferd, mens de ungene som er inkludert og får anerkjennelse fra alle disse frontene, kan være bedre rustet til utfordringer og ha lavere risiko for å utvikle problematferd (Klyve, 2016, pp. 123-124).

Ifølge Berger og Luckmann (1992) forutsetter sekundærsosialisering fullført primærsosialisering. Normer som er internalisert via primærsosialisering har en tendens til å være vanskelige å forandre på. Ideelt sett skal sekundærsosialisering bygge på primærsosialisering.

Primærsosialisering forutsetter et følelsesmessig bånd, mens sekundærsosialisering ikke trenger like sterke bånd. Der holder det med gjensidig identifisering som er en naturlig del av menneskelig samhandling (Berger & Luckmann, 1992).

Hvor signifikant et annet individ kan være, er avhengig av det emosjonelle aspektet; uten emosjoner er internaliseringen vanskelig, kanskje til og med umulig. Andre i autoritative posisjoner har også en stor rolle, for eksempel er lærernes innflytelse viktig for ungdommen, og de kan også bli til signifikante andre for ungdommen (Rye, 2013).

Under primærsosialisering internaliserer barnet foreldrenes verden som den ene og sanne virkelige verden. Senere, under sekundærsosialiseringen, oppdager barnet at dets internaliserte verden bare er en mulig versjon av verden, men ikke den eneste objektive sannhet (Berger & Luckmann, 1992).

I denne oppgaven skal jeg bruke teori om primærsosialisering for å forstå betydningen av foreldrerelasjoner i framkomst av problematferd hos barn som har hatt tiltak fra barnevernet, og teorien om sekundærsosialisering for å forstå betydningen av venne- og skolerelasjoner når det gjelder sammenhengen mellom problematferd og barnevernskontakt.

2.2 Signifikante andre

For å kunne forstå ungdommenes relasjoner til menneskene rundt dem, skal jeg nå trekke inn begrepet om de signifikante andre. Dette begrepet hjelper en til å forstå hvorfor enkelte mennesker rundt ungdommen blir viktige, og hvorfor deres innflytelse kan være større enn andres.

I Berger og Luckmann (1992) sin forståelse av signifikante andre, må mennesket forholde seg til sosial og kulturell orden i tillegg til sine biologiske omgivelser: Det sosiale og kulturelle formidles i særlig grad til barnet via de såkalte «signifikante andre» (Berger &

Luckmann, 1992, p. 66)¹. Ifølge dem fungerer signifikante andre ikke bare som personer rundt oss, de representerer kulturen, forståelsesformer og samfunnets normer. På bakgrunn av disse representasjonene utvikler barnet sin forståelse av verden. Barnet samhandler med disse personene, og det sosiale forholdet mellom barnet og den aktuelle signifikante andre har noe å si for hvilke normer barnet internaliserer (Frønes, 2006, pp. 55-56).

De signifikante andres betydning varer livet ut, de står sentralt i aktørens arbeid med å opprettholde sine internaliserte forestillinger om omverdenens objektive karakter (Berger & Luckmann, 1992; Frønes, 2006; L. Quarantelli & Cooper, 2005; Rye, 2013).

Det er forskjeller mellom signifikante andre: noen er mer signifikante enn andre. For noen barn er foreldre mer signifikante enn søsken for eksempel. Foreldrenes normer er ofte viktigere enn storesøsterens. Berger og Luckmann beskriver de signifikante andre som de primære sosialiseringssaktørene, som aktøren er emosjonelt sterkt knyttet til (Berger & Luckmann, 1992).

Individet samhandler bestandig med potensielle signifikante andre, som påvirker individet med sine meninger, forventninger og oppfatninger. De forstår individet på hver sin måte og presser dem på ulike måter og nivåer. Ikke alles meninger er like viktige for individet: Noens meninger og forventninger påvirker individet i stor grad, mens andres ikke påvirker selvet i det hele tatt.

Kemper (2005) definerer de signifikante andre rundt individet som referansegruppe (reference set). Referansegruppene definerer mål og normer, de fungerer som rollemodeller som individet sammenligner seg selv og andre med, og representerer mennesker som individet oppsøker og ser opp til. Disse signifikante andre kan være nåværende eller tidligere relasjoner, reelle eller innbilte mennesker. Referansegruppen er hovedkilden til individets selvforståelse (Kemper, 2005, p. 327).

---

¹ Begrepet signifikante andre omtales feilaktig som Meads begrep som først brukes i *Mind, Self and Society* (1934). Dette er derimot ikke riktig: begrepet finnes ikke der, det er blitt feilsitert av blant annet Berger og Luckmann i *Social Construction of reality* (1966).

I min videre analyse står signifikante andre, referansegrupper og deres innflytelse sentralt. Fokuset mitt er hvorvidt ungdommenes sterke relasjon til disse signifikante andre kan fungere som en beskyttende faktor for involvering i problematferd.

2.3 Ontologisk sikkerhet

Giddens (1997) definerer ontologisk sikkerhet som et dypt psykologisk behov som ligger i underbevisstheten. Ontologisk sikkerhet er å ha tillit til seg selv og at verden er sånn som den ser ut til å være. Den indre sikkerheten til de fleste mennesker stammer fra kontinuiteten av ens egen identitet og ens sosiale og materielle omgivelser: en grunnleggende opplevelse av pålitelighet fra personer og ting (Dupuis & Thorns, 1998; Giddens, 1997; Saunders & Williams, 1988).

Mennesker, signifikante andre og ting er til stede, selv i deres fravær. Dette er knyttet til opplevelsen av at man er, og fortsetter å være, den man oppfatter seg selv som, på bakgrunn av sin tidligere erfaring av seg selv. Her står en stabil ytre verden sentralt, som skaper en trygghetsfølelse. I et ontologisk sikkerhetsperspektiv har barn og unge under normale omstendigheter en «fundamental tillit» til sine omsorgspersoner. Dette bidrar til en optimistisk innstilling til livet generelt (Giddens, 1996, pp. 50-51). For at et menneske skal kunne utvikle sterke relasjoner, trenger det trygghet i den relasjonen. Derfor mener jeg at ontologisk sikkerhet er viktig for å forstå sammenhenger mellom relasjoner og problematferd spesielt med tanke på kontinuitetsaspektet: det forholdet at stabile, forutsigbare relasjoner skaper en grunn for utviklingen av individets selvfølelse. Sterke relasjoner kan bidra til en sterk og trygg selvfølelse, noe som kan gjøre ungdommen mindre utsatt for involvering i problematferd.

2.4 Kjønnforskjeller og problematferd

I analysen min ønsker jeg å undersøke kjønnforskjellene når det gjelder involvering i problematferd. Stoltenbergutvalget finner i sin utredning at kjønnsstereotypiske forventninger gjelder for begge kjønn: Forventningene gjør at gutter og jenter har forskjellige oppfatninger om seg selv og sine muligheter. Det å stå i opposisjon til skolen framstår som en maskulin verdi, og det er en generell oppfatning at jenter bruker mer tid til skolen enn gutter. Jenter

rapporterer oftere om stress enn gutter, og skårer høyere på skolerelatert press enn gutter. Jenter anstrenger seg mer i skolearbeidet og er reddere for å mislykkes på skolen enn gutter. Dette kan bidra til at deres skoleprestasjoner er bedre. Det virker som eksternaliserende atferd har en større betydning for skolemestring enn internaliserende. (NOU 2019:3, 2019). Kjønn har stor betydning for hvordan livet blir, og hvilke muligheter og begrensninger man får. Denne betydningen varierer fra land til land og fra samfunn til samfunn. Det er for eksempel forskjell på å være jente i Norge og i afrikanske land, for eksempel (Frønes, 2006).

Forskning, både basert på egenrapportert atferd og på registrert kriminalitet, viser at problematferd er mer utbredt blant gutter enn jenter. Kjønnforskjellene er større når det gjelder registrert kriminalitet: den blir større jo mer alvorlige kriminelle hendelser det er snakk om og den er aller størst når det gjelder voldelig atferd (Storvoll, 2004). I 2016 var 85% av siktelsene rettet mot menn. Det gjelder i enda større grad unge menn i slutten av tenårene og begynnelsen av tjuårene. Menn utøver alvorlige lovbrudd oftere enn kvinner (NOU 2019:3, 2019, p. 66)

Storvoll (2004) forsøker i sin avhandling å forklare kjønnforskjeller i problematferd ut fra kulturelle stereotypier: Gutter forventes å være aggressive og dominerende, mens jenter forventes å være omsorgsfulle, underdanige og avhengige. Disse kulturelle forventningene skaper grunnlag for kjønnsspesifikke atferdsnormer, hvor problematferd passer i gutters atferdsnormer i mye større grad enn det gjør i jenters atferdsnormer. Problematferd kan for gutter fungere som en måte å gjøre maskulinitet på (Storvoll, 2004, pp. 56-57).

Storvoll og Wichstrøm (2002) fant i sin studie at grov problematferd, som stjeling og vandalisme, hos gutter viste sammenhenger med manglende foreldrekontroll, foreldrenes rusmiddelbruk, avvikende venner, lite tid brukt på hjemmelekser og deltakelse i uorganiserte fritidsaktiviteter. Denne sammenhengen var mye svakere hos jentene. Dermed finner Storvoll og Wichstrøm (2002) at kjønnforskjellene i problematferd avhenger av typen av problematferd. Mens gutter oftere er involvert i grov problematferd, finner de ikke kjønnforskjeller når det gjelder skjult atferd. Skjult atferd betegner unngåelse av områder kontrollert av voksne (Storvoll & Wichstrøm, 2002).

I denne oppgaven skal jeg undersøke hvorvidt det er sammenheng mellom problematferd og kjønn, og jeg skal anvende tidligere forskning om kjønnsforskjeller for å tolke mønstrene jeg finner i mitt utvalg.

3. Metode

3.1 Utvalg

Datamaterialet som brukes i denne artikkelen er Ungdataundersøkelsene fra 2017 og 2018. Ungdata er lokale ungdomsundersøkelser i regi av Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet - storbyuniversitetet, som tilbys gratis til alle Norges kommuner og fylkeskommuner.

NOVA har ansvaret for gjennomføringen i samarbeid med Norges sju regionale kompetansesentre innen rusfeltet (KoRus). Undersøkelsen ble gjennomført for første gang i 2010, og siden har 412 kommuner gjennomført undersøkelsen. Ungdata gir et godt innblikk i ungdommenes liv i Norge. Ungdatas datamateriale er generaliserbar til ungdomsbefolkningen i hele landet. Ungdata er et kvalitetssikret og standardisert system for lokale undersøkelser (Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2016).

Ungdataundersøkelsen har en grunnmodul og mange tilleggsmoduler. Alle kommuner som gjennomfører Ungdataundersøkelsen gjennomfører grunnmodulen, mens tilleggsmoduler er valgfrie. Analysene i denne oppgaven omfatter ungdomsskoleelever fra kommuner som hadde brukt tilleggsmodulen som omhandler kontakt med hjelpeapparatet, med følgende spørsmål: *Har du i de siste 12 månedene vært i kontakt med eller mottatt hjelp fra noen av hjelpetjenestene som er nevnt nedenfor?*

Totalt består utvalget av 14578 ungdommer, ungdommene fra kommuner som hadde brukt tilleggsmodulen som omhandler kontakt med hjelpeapparatet i sitt spørreskjema. Andelen gutter for utvalget er 48 % og andelen jenter er 50 %.

52 % av besvarelsene er fra undersøkelsen i 2017, og 48 % er fra 2018.

33 % av ungdommene går i 8. klassetrinn, 33 % i 9. klassetrinn, 32 % i 10. klassetrinn.

94 % av ungdommene har ikke vært i kontakt med barnevernet innen referanseperioden, mens 6 % har vært i kontakt med dem.

Utvalget er begrenset til ungdomsskoleelever for å eliminere seleksjonsproblemene knyttet til å inkludere ungdommer fra videregående skole; det er ikke alle ungdommer som går på videregående skole, og ofte er det de som dropper ut som også er involvert i problematferd.

Samtidig; ungdommer som ikke mestrer skolen, noe som kan ha sammenheng med problematferd, velger ofte yrkesfag, og er derfor ikke på skolen på undersøkelsestidspunktet. Ved å begrense utvalget til ungdomsskoleelever, blir sjansen for å ekskludere ungdommer på grunn av fravær mindre.

Sosiale relasjoner, problematferd og kontakt med barnevernet er endogene² faktorer: de kan være påvirket av hverandre. For eksempel: Det å være i kontakt med barnevernet gjør noe med relasjoner til foreldre: Det kan for eksempel forbedres av det, men det kan også forverres av det. Årsaken til å være i kontakt med barnevernet kan være nettopp en svak relasjon til foreldre, eller noe som gjør at relasjonen til foreldre blir svak – for eksempel foreldrenes rusmiddelbruk. Dette setter begrensninger for tolkningen av sammenhenger en finner mellom disse faktorene. Det er likevel interessant å se sammenhengen mellom dem, noe som kan åpne dører for videre forskning. Det kan være interessant å undersøke kvalitativt videre hvordan ungdommer opplever sin relasjon til foreldre, eller det kan være interessant å undersøke longitudinelt hvordan ungdommenes problematferd utvikler seg positivt eller negativt til voksen alder.

Mine analyser kan ikke dokumentere kausal sammenheng mellom involvering i problematferd og sosiale relasjoner, men kan likevel skape bedre forståelse av sosiale relasjoners betydning hos ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet: Analysene kan vise hvilke relasjoner som har sterkest sammenheng med problematferd.

I spørreskjemaet får ungdommene spørsmål om hvorvidt de har vært i kontakt med barnevernet i de siste 12 månedene. Det innebærer at det i gruppen av ungdommer som svarer nei på dette spørsmålet likevel kan være barn som har vært i kontakt med barnevernet, bare på et tidligere tidspunkt. Dette betyr at undersøkelsen muligens ikke fanger opp alle ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet.

---

² «Noe som har en intern årsak eller opprinnelse (...) I samfunnsforskning sier vi at en variabel er endogen når den påvirket av andre variabler (Dahlum, 2018).»

Kontakt med barnevernet kan bety mange ting: Det kan bety omsorgsovertakelse, eventuelt en akutt og kanskje dramatisk situasjon, men det kan også bety mindre omfattende undersøkelser eller hjelpetiltak i hjemmet, som er udramatiske og forbigående. Dette betyr at det kan være store forskjeller innen kategorien «har vært i kontakt med barnevernet». Betydningen av sosiale relasjoner kan være forskjellige for ungdommer med ulik grad av barnevernskontakt. Foreldrerelasjoners betydning kan være ulik for ungdommer som har gått gjennom en omsorgsovertagelse og for ungdommer som får hjelpetiltak.

De fleste ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet mottar hjelpetiltak i hjemmet. Hjelpetiltak betyr at barnevernet ikke tar over omsorgen for barnet, men setter i gang tiltak i hjemmet (Andersen & Dæhlen, 2017). I 2017 var det 77,2 % av alle barn med tiltak som mottok hjelpetiltak, mot 22,8 % som mottok omsorgstiltak (Statistisk Sentralbyrå, 2018a). Dette betyr at de fleste som har vært i kontakt med barnevernet sliter i mindre grad, og at barnevernet i stor grad klarer å hjelpe familier med deres utfordringer. 38 % av barn og unge mottar tiltak fra barnevernet når de er 0-12 år, og 30 % av dem mottar tiltak når de er 13-17 år. 55 % av barn og unge som mottar tiltak er gutter og 45 % er jenter (Statistisk Sentralbyrå, 2018b).

3.2 Variabler

Analysens avhengige variabel er *problematferd-variabelen*. I artikkelen ble det brukt samme problematferdsmål som i Ung i Oslo 2018. For dette målet er seks spørsmål lagt til grunn i temaene nasking, slåsskamp, hærverk, tagging, skulking, sniking og vært borte en natt uten å si ifra. Respondentene fikk spørsmål om hvor mange ganger de siste 12 månedene de eventuelt hadde gjort noen av disse tingene. Svaralternativene var «Ingen ganger», «1 gang», «2-5 ganger», «6-10 ganger» og «11 ganger eller mer». Svaralternativene ble delt opp slik at alternativene «Ingen ganger» og «1 gang» ble kodet som 0, og alternativene «2-5 ganger», «6-10 ganger» og «11 ganger eller mer» ble kodet som 1, bortsett fra sniking hvor svaralternativene «Ingen ganger», «1 gang» og «2-5 ganger» ble kodet som 0, og «6-10 ganger» og «11 ganger eller mer» ble kodet som 1. Deretter lages en variabel hvor ungdommene kategoriseres etter hvor mange ganger de har skåret på disse seks dikotome variablene i kategoriene «gjør ikke noe galt», «gjør litt galt», «de erfarne» og «gjengangere» (Bakken, 2018a, pp. 66-67).

Jeg har laget en dikotom variabel på disse fire kategorier, hvor ungdommene i gruppen «gjør ikke noe galt» og «gjør litt galt» havner i kategorien «lavt nivå/ikke problematferd», mens ungdommene i gruppen «de erfarne» og «gjengangere» havner i kategorien «problematferd». Målet er å skille ungdommene som er involvert i problematferd i den grad som kan anses som normalt, fra de som er involvert i problematferd i stor nok grad til at det skal kunne forhøye risikoen for utfordringer i voksen alder.

Ungdommene i gruppen «gjør ikke galt» og «gjør litt galt» involveres i problematferd i så liten grad at det kan forstås som en naturlig del av den utforskende ungdomstiden, mens «de erfarne» og «gjengangere» har vært involvert i problematferd oftere enn det som kan anses som normalt, noe som kan indikere bakenforliggende mekanismer. I denne oppgaven forstås problematferd som et gjennomgående atferdsmønster som involverer de ovennevnte temaene. Med gjennomgående atferdsmønster menes det gjentakende involvering i slike aktiviteter.

Barnevernkontakt-variabelen er laget på bakgrunn av spørsmålet om hvorvidt respondenten har vært i kontakt med barnevernet de siste 12 månedene. Dette er en dikotom variabel med svaralternativer «ja» og «nei» (Tabell 4).

Foreldrerelasjon-variabelen bygger på fem spørsmål om relasjon til foreldre. Alle variablene ble omkodet til tre verdier, fra 1 til 3, der 1 indikerer mest utsatthet, og 3 tilsier minst utsatthet. Det ene spørsmålet handler om generell fornøydhet med livet, hvor et av spørsmålene omhandler foreldre. Svaralternativene «Svært misfornøyd» og «Litt misfornøyd» ble omkodet til verdien 1, «Verken misfornøyd eller fornøyd» og «Litt fornøyd» ble til verdien 2 og «Svært misfornøyd» ble kodet til 3.

Neste spørsmålet handlet om å ta stilling til følgende utsagn: «Jeg krangler ofte med foreldrene mine», som hadde fire svaralternativer: «Passer svært godt», «Passer ganske godt», «Passer ganske dårlig» og «Passer svært dårlig». De to første ble omkodet til 1, de neste alternativene ble henholdsvis kodet med verdiene 2 og 3.

Neste spørsmål omhandlet åpenhet og tillit: «Jeg forsøker å holde mesteparten av fritida mi skjult for foreldrene mine», med samme svaralternativer som forrige utsagn. De ble kodet på samme måte som forrige utsagn. Det siste spørsmålet omhandlet sosial støtte fra foreldrene: «Tenk deg at du har et personlig problem. Du føler deg utafør og trist og trenger noen å snakke med. Hvem ville du snakket med, eller søkt hjelp hos?». Her spør undersøkelsen blant

annet om de ville helt sikkert, kanskje, eller ikke snakket med foreldrene sine. Disse alternativene ble henholdsvis kodet med verdiene 3, 2 og 1.

Svarene på disse spørsmålene kan si noe om hvordan ungdommene opplever sitt forhold til foreldre. Det er viktig å understreke at det selvrapporterte forholdet med foreldrene kan variere i ungdommens liv. I perioder, når ungdommer nylig har hatt krangler med foreldrene sine, besvarer de spørsmålene annerledes enn når de har en god periode uten krangler med foreldrene sine.

Skolerelasjon-variabelen konstrueres på lik måte som foreldrerelasjon-variabelen. Første spørsmål på skolerelasjon-variabelen er det samme som på foreldreindikatoren, og omhandler generell fornøydhet med livet. Det er spørsmål om skolen i tillegg til foreldrene. Disse spørsmålene har samme sværalternativ som foreldrespørsmålet og kodes på samme måte. Andre spørsmål på skolerelasjon-variabelen handler om hvorvidt respondenten er enig i utsagnet: «Jeg føler at jeg passer inn blant elevene på skolen». Svaralternativet «Helt enig» fikk verdien 3, «Litt enig» fikk verdien 2 og «Litt uenig» og «Helt uenig» fikk verdien 1. Tredje spørsmål på skoleindikatoren er det følgende: «Jeg gruer meg ofte til å gå på skolen». Her fikk utsagnet samme svaralternativer som det forrige. De første to alternativer ble kodet til verdien 1, og de påfølgende fikk henholdsvis verdiene 2 og 3.

Siste spørsmålet på skolerelasjon-variabelen omhandler utsagnet «Lærerne bryr seg om meg» med samme svaralternativer som de to forrige spørsmål. Alternativet «Helt enig» fikk verdien 3, «Litt enig» fikk verdien 2, og de som krysset av for de siste to alternativer fikk verdien 1. Denne variabelen inneholder mye informasjon om ungdommens opplevelse av skolehverdagen, som handler om noe mer enn relasjoner til lærere og andre voksenpersoner. Den inneholder også informasjon om forholdet til jevnaldrende og skoleprestasjon.

På *vennerelasjon-variabelen* brukes det samme fornøydhetsspørsmålet, denne gangen med spørsmål om venner. Alternativene blir kodet på samme måte som på foreldre- og skolerelasjon-variabelen.

Neste spørsmål: «Har du minst én venn som du kan stole fullstendig på og kan betro deg til om alt mulig?». Svaralternativer: «Ja helt sikkert» kodes med verdien 3, «Ja, det tror jeg» kodes med verdien 2, «Det tror jeg ikke» og «Har ingen jeg ville kalt venner for tiden» blir kodet med 3.

Det tredje spørsmålet: «Når du er sammen med venner/kamerater, er du da oftest sammen med ...?». Svaralternativer «En eller to faste», «En eller to faste som ofte er med i en gruppe andre ungdommer» og «En vennegjeng som holder sammen» kodes med verdien 3, alternativet «Nokså tilfeldig hvem jeg er sammen med» kodes med verdien 2, og «Er ikke så ofte sammen med jevnaldrende» kodes med 1.

Siste spørsmålet er lik siste spørsmålet i foreldrerelasjon-variabelen, og spør om hvem ungdommene ville kontaktet om et personlige problem. På venner har man samme svaralternativer som på foreldre, og dette kodes likt.

Foreldre-, venne-, og skolerelasjon-variablene har nå fire spørsmål hver med verdier fra 1 til 3. For å konstruere et enkeltmål for relasjoner, beregnes det en gjennomsnittlig verdi på disse fire variablene på de enkelte indikatorene. Alle som skårer gjennomsnittet eller lavere, regnes for å skåre positivt på de enkelte indikatorene, som betyr at de er utsatte for risikobelastninger med hensyn til den aktuelle relasjonen (Andersen & Dæhlen, 2017, pp. 22-30).

Kjønnsvariabelen er laget på bakgrunn av spørsmålet om hvorvidt respondenten er gutt eller jente. De som krysset av for «gutt» er kodet som 1, og de som krysset av for «jente» er kodet som 2.

Klassetrinn-variabelen er laget på bakgrunn av spørsmålet om hvilket klassetrinn respondentene går på. De som krysset av for 8. trinn ble kodet med verdien 1, 9. trinn ble kodet med verdien 2, og 10. trinn ble kodet med verdien 3.

3.3 Analyser

Det ble gjennomført krysstabellanalyse mellom alder, kjønn og barnevernskontakt mellom alder, kjønn og problematferd, mellom problematferd og foreldre-, skole og vennerelasjoner, og mellom barnevernskontakt og de tre relasjonsvariablene. Deretter ble det gjennomført logistisk regresjonsanalyse med problematferd som avhengig variabel, i første omgang med alle uavhengige variabler hver for seg, deretter med alle variablene samtidig.

Til slutt delte jeg utvalget opp i to grupper, ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet og de som ikke har vært det, og undersøkte sammenhengen mellom problematferd og kjønn, klassetrinn, foreldre-, skole- og vennerelasjoner.

3.4 Resultater

Det ser ut til å være en sammenheng mellom sosiale relasjoner og problematferd. Svake relasjoner til foreldre og skolen ser ut til å øke sannsynligheten for involvering i problematferd. Svake relasjoner til venner derimot, ser ut til å ha motsatt effekt: den minsker sannsynligheten for problematferd. Det å være jente ser ut til å minske sannsynligheten for involvering i problematferd.

Hos ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet, finner vi at svake relasjoner til foreldre har en svakere sammenheng med problematferd enn hos ungdommer uten kontakt med barnevernet. Sammenhengen mellom svake relasjoner til skolen og venner og problematferd, er lik for ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet og de som ikke har vært det. Det å være jente ser ut til å minske sannsynligheten for å være involvert i problematferd i større grad hos ungdommer som ikke har vært i kontakt med barnevernet.

3.5 Diskusjon

På bakgrunn av analysen kan man ikke med sikkerhet si noe om hvorfor ungdommer med svake foreldre- og skolerelasjoner oftere er involvert i problematferd, men med hjelp av teorier om sosialisering, signifikante andre, rollemodeller og ontologisk sikkerhet, skal jeg i artikkelen trekke inn ulike mulige forklaringer. Stabile sosiale relasjoner i oppveksten kan bidra til at ungdommen får et stabilt verdensbilde og tillit, internaliserer samfunnets normer, og utvikler en stabil identitet. Signifikante andre i ungdommens liv, kan skape grunnlag for at ungdommen blir rustet til å takle utfordringer. Når ungdommen har stabile, trygge rollemodeller, har han eller hun mulighet til å søke råd og støtte i utfordrende situasjoner. Den fundamentale tilliten til personer rundt ungdommen, kan fungere som et beskyttende skall for utfordringer (Berger & Luckmann, 1992; Dupuis & Thorns, 1998; Giddens, 1996; Helgeland, 2009; Saunders & Williams, 1988). Dette kan gjøre at ungdommen får den anerkjennelsen og tryggheten den trenger, som kan være en mulig forklaring på hvorfor sterke relasjoner til foreldre og skole minsker sannsynligheten for involvering i problematferd.

Jentene i utvalget ser ut til å være sjeldnere involvert i problematferd enn guttene. For å forsøke å forklare kjønnsforskjellene i analysen, anvendes i oppgaven tidligere forskning som finner at forventninger knyttet til kjønn og reaksjoner på utfordringer er forskjellig hos jenter

og gutter. Jenters og gutters reaksjon på stress og motgang er forskjellig, fordi det er forskjellige forventninger knyttet til deres atferd, som er avhengig av kjønn. Gutter lærer å av reagere på en mer aggressiv måte, mens jentene lærer å tåle motgang i stillhet (Storvoll & Wichstrøm, 2002). Når jenter sliter, kommer det oftere til uttrykk i form av internaliserende vansker som angst og depresjon, mens guttenes utfordringer oftere blir til eksternaliserende vansker som vold og aggresjon (Mendelson, Kubzansky, Datta, & Buka, 2008; Nasjonalt folkehelseinstitutt, 2009; NOU 2019:3, 2019).

Svake foreldrerelasjoner ser ut til å ha svakere sammenheng med problematferd hos ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet. Ut fra min analyse kan jeg ikke si grunnene til det, men i oppgaven skal det anvendes teorier om rollemodeller og ontologisk sikkerhet for å forsøke å tolke disse resultatene. Ungdommer trenger stabile, trygge voksenpersoner rundt seg for å utvikle sin identitet og et stabilt verdenssyn med gode normer. Når barnevernet er involvert i ungdommenes liv, påvirker det relasjonen med foreldre. Denne analysen gir ikke svar på grunnene til svake foreldrerelasjoner; det kan være barnevernets involvering som gjør relasjonene svake, men det også kan være den svake relasjonen som er grunnen til barnevernets involvering.

For å kunne undersøke sammenhengene mellom barnevernskontakt og problematferd, hadde det vært nyttig med flere spørsmål knyttet til barnevernskontakt i Ungdataundersøkelsen. De som svarer ja på spørsmål om kontakt med barnevernet kunne for eksempel få oppfølgingsspørsmål knyttet til hvor lenge de har vært i kontakt med barnevernet, årsak og erfaring med barnevernet.

For videre arbeid med å identifisere mekanismer som kan ha betydning for ungdommenes problematferd, hadde det vært nyttig med ytterligere spørsmål knyttet til deres forhold til ulike voksenpersoner rundt dem.

4. Referanser

- Andersen, P. L., & Dæhlen, M. (2017). *Sosiale relasjoner i ungdomstida : identifisering og beskrivelse av ungdom med svake relasjoner til foreldre, skole og venner* (978-82-7894-626-8). Retrieved from Oslo:
- Bakken, A. (2018a). *Ung i Oslo 2018*. Retrieved from <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2018/Ung-i-Oslo-2018>
- Bakken, A. (2018b). *Ungdata 2018 Nasjonale resultater*. Retrieved from Oslo: <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2018/Ungdata-2018.-Nasjonale-resultater>
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1992). *Den samfundsskabte virkelighed : en videnssociologisk afhandling* (2. udg. ed.). København: Lindhardt og Ringhof.
- Bøhler, J. (2018, 7. februar 2018). Hvorfor øker ungdomskriminaliteten? Retrieved from <https://www.dagbladet.no/kultur/hvorfor-oker-ungdomskriminaliteten/69414116>
- Dahlum, S. (2018). Endogen - Det store norske leksikon. Retrieved from <https://snl.no/endogen>
- Dupuis, A., & Thorns, D. C. (1998). Home, Home Ownership and the Search for Ontological Security. *The Sociological Review*, 46(1), 24-47.
- Frønes, I. (2006). *De likeverdige : om sosialisering og de jevnaldrendes betydning* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Frøyland, L. R., & Sletten, M. A. (2012). Mindre problematferd for de fleste, større problemer for de få? ; en studie av tidstrender i problematferd: 1992, 2002 og 2010. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 12(2), 43-66.
- Giddens, A. (1996). *Modernitet og selvidentitet : selvet og samfundet under sen-moderniteten*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Giddens, A. (1997). *Modernitetens konsekvenser*. Oslo: Pax.
- Helgeland, I. M. (2009). Ungdom med alvorlige atferdsvansker- deltakelse og formynderskap i barnevernet. *Tidsskrift for velferdsforskning*, Vol. 12(No. 1).
- Kemper, T. (2005). *Self-Conceptions and the Expectations of Significant Others** (Vol. 7).
- Klyve, A. (2016). *Sinte, unge, villfarne menn : vårt medansvar*. Bergen: Fagbokforl.

- L. Quarantelli, E., & Cooper, J. (2005). *Self-Conceptions and Others: A Further Test of Meadian Hypotheses** (Vol. 7).
- Mendelson, T., Kubzansky, L. D., Datta, G. D., & Buka, S. L. (2008). Relation of female gender and low socioeconomic status to internalizing symptoms among adolescents: A case of double jeopardy? *Social Science & Medicine*, 66(6), 1284-1296.
doi:10.1016/j.socscimed.2007.11.033
- Nasjonalt folkehelseinstitutt. (2009). *Psykiske lidelser i Norge : et folkehelseperspektiv* (Vol. 2009:8). Oslo: Nasjonalt folkehelseinstitutt.
- NOU 2019:3. (2019). *Nye sjanser-bedre læring - Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp*.
<https://nettsteder.regjeringen.no/stoltenbergutvalget/files/2019/02/nou201920190003000dddpdfs.pdf>:
- Rye, J. F. (2013). Mead, Berger & Luckmann og de signifikante andre. *Sosiologisk tidsskrift*(02), 169-189.
- Saunders, P., & Williams, P. (1988). The constitution of the home: Towards a research agenda. *Housing studies*, 3, 81-93.
- Statistisk Sentralbyrå. (2018a). Barn med tiltak per 31.12., etter omsorgs-/hjelpetiltak, statistikkvariabel og år. Retrieved from
<https://www.ssb.no/statbank/table/04443/tableViewLayout2/>
- Statistisk Sentralbyrå. (2018b). Barnevern. Retrieved from <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng>
- Storvoll, E. (2004). *Antisocial atferd i ungdomstiden : en studie av kjønnsforskjeller i faktorstruktur, risikofaktorer, tilleggsproblemer og utvikling med alder*. (5/2004), Psykologisk institutt, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, Oslo.
- Storvoll, E., & Wichstrøm, L. (2002). Do the risk factors associated with conduct problems in adolescents vary according to gender? *Journal of Adolescence*, 25(2), 183-202.
Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12069434>.
doi:10.1006/jado.2002.0460
- Storvoll, E., Wichstrøm, L., & Pape, H. (2003). Gender differences in the association between conduct problems and other problems among adolescents. *Journal of Scandinavian*

Studies in Criminology and Crime Prevention, 3(2), 194-209.

doi:10.1080/14043850310010794

Velferdsforskningsinstituttet NOVA. (2016). Hva er Ungdata. Retrieved from

<http://www.ungdata.no/Om-undersokelsen/Hva-er-Ungdata>

Wara, T. M. (2018, 18.05.2018). Utviklingen skal snus. Retrieved from

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utviklingen-skal-snus/id2601580/>

Artikkel

Svake sosiale relasjoner og problematferd

En studie av sammenhenger mellom problematferd, kjønn og sosiale relasjoner

---

Innledning

Den siste tiden har vi sett en økning i norm- og regelbrudd hos ungdommer, og denne økningen er størst hos guttene (Andersen & Dæhlen, 2017; Bakken, 2018b). Problematferd er en samlebetegnelse på norm- og regelbrudd og utagerende/avvikende atferd. Begrepet forstås i denne oppgaven som et gjennomgående atferdsmønster som involverer temaene nasking, slåsskamp, hærverk, tagging, sniking og uteblivelse og skulking. Med gjennomgående atferdsmønster menes det gjentakende involvering i slike aktiviteter. Å ha vært involvert i enkelte slike aktiviteter er ansett for å være en naturlig del av ungdomstiden (Frøyland & Sletten, 2012), og derfor kan ungdommer som jeg i min empiriske studie kategoriserer under kategorien «ingen/lavt nivå problematferd» ha vært involvert i problematferd i mindre grad.

Ulike typer problematferd ser ut til å gå sammen; når en ungdom involvert i en type problematferd, øker risikoen for å være involvert i andre typer problematferd også. Derfor er det viktig å fokusere på forebygging av problematferd, da det øker risikoen for rusmiddelbruk, depressive symptomer, selvskading og selvmord (Storvoll, Wichstrøm, & Pape, 2003).

Problematferd påvirker skolehverdagen, og om det utvikler seg til ungdomskriminalitet blir det et stort samfunnsproblem og et politisk satsningsområde tvers over partigrenser (Böhler, 2018; Wara, 2018).

I begrepet problematferd ligger det ulike typer atferd: Normbrudd, regelbrudd, utprøving av grenser; ungdomsopprør og lett problematferd er en naturlig del av ungdomstiden.

Denne studien begrenses til ungdomsskoleelever for å fange opp dem som tidlig utviser problematferd. I videregående skole er det mer naturlig å være involvert i problematferd, samt at det ofte er tilfelle at ungdommer som sliter velger yrkesfag og ikke er på skolen på undersøkelsestidspunktet, eller at de skulker skolen.

Ungdommer som hadde utfordringer i ungdomstiden, men likevel klarer seg fint i voksen alder, forteller ofte om viktige mennesker i deres liv, altså rollemodeller, som bidro til at de klarte seg bra, tross deres dårlige utgangspunkt. Ungdommer som finner en tillitsperson som de får god kontakt med, klarer seg mye bedre enn de som ikke finner noen. Uansett om det er

en saksbehandler, en lærer eller en forelder, er det enklere når det er noen de har tillit til (Helgeland, 2009).

Ungdommer trenger stabilitet og gode rollemodeller for å utvikle en stabil identitet. Rollemodeller kan være foreldre, større søsken, venner eller ulike voksenpersoner fra skolen. Derfor er det viktig med stabile sosiale relasjoner i ungdomstiden. Det er åpenbart at relasjoner til foreldre, skolen og venner har en betydning for hvordan livet til ungdommene blir, og det er mulig at det kan ha noe å si for hvorvidt ungdommer involveres i problematferd.

Forskning basert både på egenrapportert atferd og på registrert kriminalitet, viser at problematferd er mer utbredt blant gutter enn jenter. Kjønnforskjellene er størst når det gjelder alvorlig problematferd som grovt tyveri, hærverk og slåssing (Storvoll, 2004, pp. 16-19). Gutter forventes å være aggressive og dominerende, noe som skaper grunn til kjønnsspesifikke atferdsnormer, hvor problematferd passer i gutters atferdsnormer i mye større grad enn det gjør i jenters atferdsnormer. Problematferd kan for gutter fungere som en måte å gjøre maskulinitet på (Storvoll, 2004, pp. 56-57).

Ungdommer som er i kontakt med barnevernet oppfattes ofte som utsatte, de som lettere havner i trøbbel og blir involvert i problematferd (Andersen & Dæhlen, 2017). Det virker som at disse ungdommene er mer utsatte for utfordringer i livet, og det er en vanlig antakelse at disse ungdommene ikke har sterke relasjoner til foreldrene og skolen. De fleste ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet mottar hjelpetiltak i hjemmet. Hjelpetiltak betyr at barnevernet ikke tar over omsorgen for barnet, men setter i gang tiltak i hjemmet (Andersen & Dæhlen, 2017). I 2017 var det 77,2 % av alle barn med tiltak som mottok hjelpetiltak, mot 22,8 % som mottok omsorgstiltak. Dette betyr at de fleste som har vært i kontakt med barnevernet sliter i mindre grad, og at barnevernet i stor grad klarer å hjelpe familier med sine utfordringer. 38 % av barn og unge mottar tiltak fra barnevernet når de er 0-12 år, og 30 % av dem mottar tiltak når de er 13-17 år. 55 % av barn og unge som mottar tiltak er gutter og 45 % er jenter (Statistisk Sentralbyrå, 2018a, 2018b.)

Forskere har lenge prøvd å forstå sammenhengene bak det forhold at enkelte ungdommer utvikler problematferd, mens andre ikke gjør det. I denne artikkelen forsøker jeg å forstå bedre hvordan sammenhengene er mellom kjønn, relasjoner til familie, venner og skole og

ungdommenes selvrapporterte involvering i problematferd. Disse forholdene er tett sammenvevde, noe som gjør det vanskelig å finne enveis-sammenhenger. Ved hjelp av ulike teorier om sosialisering, rollemodeller og kjønn vil jeg likevel prøve å tolke mønstre i materialet. Med dette ønsker jeg å komme fram til måter barnevernet og skolen kan hjelpe ungdommer med problematferd på, men også måter fremtidige undersøkelser om ungdom lettere kan identifisere mekanismer bak ungdommenes problemer på.

Oppgavens sentrale spørsmål er: Hvordan kan vi forstå sammenhengen mellom svake relasjoner til foreldre, venner og skole, og risikoen for å utvise problematferd? Hvordan spiller kjønn inn på disse sammenhenger? Finner vi andre mønstre når det gjelder den gruppen av barn som nylig har vært i kontakt med barnevernet?

Teoretisk utgangspunkt

Forskning viser at problematferd, både når det gjelder egenrapportert atferd og registre over kriminalitet, er mer utbredt blant gutter enn jenter, og den forskjellen er aller størst når det gjelder voldelig atferd. Det er ulike forventninger til jenter og gutter når det gjelder reaksjonsmønstre og atferd: Gutter forventes å være mer aggressive og dominerende, mens jenter forventes å være mer omsorgsfulle, underdanige og avhengige. Disse forventningene skaper en grunn til kjønns spesifikke atferdsnormer og gjør at problematferd blir til en atferdsnorm for gutter i større grad enn for jenter. Det blir en måte å gjøre maskulinitet på. Grov problematferd viser sammenhenger med manglende foreldrekontroll, foreldrenes rusmiddelbruk og avvikende venner, mens denne sammenhengen ikke er til stede hos jenter (Frønes, 2006; Storvoll, 2004).

Stoltenbergutvalget finner i sin utredning at kjønnsstereotypiske forventninger gjelder for begge kjønn. Dette gjør at gutter og jenter har forskjellige oppfatninger om seg selv og sine muligheter. Det å stå i opposisjon til skolen framstår som en maskulin verdi, og det er en generell oppfatning om at jenter bruker mer tid til skolen enn gutter. Jenter rapporterer oftere om stress enn gutter, og skårer høyere på skolerelatert press enn gutter. Jenter anstrenger seg mer i skolearbeidet og er reddere for å mislykkes på skolen enn gutter. Dette kan bidra til at deres skoleprestasjoner er bedre. Det virker som eksternaliserende atferd har en større betydning for skolemestring enn internaliserende. (NOU 2019:3, 2019).

Som det framkommer i tidligere forskning, viser problematferd seg oftere hos gutter enn jenter. I denne artikkelen skal jeg undersøke sammenhenger mellom problematferd og kjønn.

Mennesket er et sosialt vesen, og barnet lærer om verden og seg selv i interaksjon med andre. Gjennom sosialisering utvikler barnet seg til et individ som blir en del av samfunnet og kulturen rundt. Kulturen, samfunnet og verden generelt formidles via signifikante andre og på denne måten kan individet forstås som et sosialt produkt. Individet internaliserer verden som en objektiv virkelighet, og eksternaliserer seg selv til samfunnet. Signifikante andre er viktige mennesker i barnets omgivelser, og kan være foreldre eller andre omsorgspersoner. Barnets første møte med verden skjer i interaksjon med disse signifikante andre, som lærer barnet å forstå verden gjennom deres forståelse og syn. I sosialiseringsprosessen objektiviserer barnet de signifikante andres fortolkning av sosialt skapte strukturer og godtar det som en objektiv sannhet. Hverdagen struktureres gjennom institusjonaliserte rutiner og handlinger (Berger & Luckmann, 1992; Frønes, 2006).

De signifikante andre rundt individet representerer kulturen, forståelsesformer og normer. Barnet utvikler sin forståelse av verden på bakgrunn av disse. Forholdet står sentralt i samhandling med signifikante andre: det påvirker hvilke normer man internaliserer. Aktøren tar refleksivt innover seg omgivelsenes handlinger, utsagn og normer, og gjennom andres perspektiv på ham utvikler individet sin identitet. Det vil si at mennesket skaper seg selv og sitt verdenssyn på bakgrunn av andres syn på seg og verden. Dette synet blir til generaliserte andre: abstrakte forståelser, roller og normer som blir en del av individets forståelse. I dagens moderne samfunn utføres en stor del av sosialiseringen av profesjonelle yrkesutøvere som lærere og trenere, som også kan fungere som signifikante andre og formidle normer til mennesket (Berger & Luckmann, 1992; Frønes, 2006; Kemper, 2005; L. Quarantelli & Cooper, 2005; Rye, 2013).

Målet med denne undersøkelsen er å utforske ungdommenes sosiale miljø; hvordan de signifikante andres holdninger etter hvert kan bli til etablerte sannheter, og hvorvidt det har en sammenheng med risikoen for problematferd. I denne artikkelen vil jeg få en bedre forståelse av det sosiale miljøets påvirkning på ungdommenes atferd.

Ontologisk sikkerhet er basert på en grunnleggende tillit til at verden er sånn som den ser ut til å være. Ontologisk sikkerhet omhandler stabilitet i individets materielle og sosiale miljø,

det vil si en sikkerhet i at de andre er forutsigbare, pålitelige og til stede. Barnet har i utgangspunktet en grunnleggende tillit til sine omsorgspersoner, og denne tilliten fungerer som beskyttelse for barnet (Dupuis & Thorns, 1998; Giddens, 1996; Saunders & Williams, 1988). Trygghet er sentralt for utvikling av sterke sosiale relasjoner. Derfor er det viktig å undersøke sosiale relasjoner i sammenheng med problematferd fra et ontologisk sikkerhetsperspektiv: Er det noen sammenheng mellom trygge, stabile omgivelser og ungdommenes problematferd?

Metode

Datamaterialet i artikkelen er Ungdataundersøkelsene fra 2017 og 2018. Ungdata er lokale ungdomsundersøkelser i regi av Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet-storbyuniversitetet, som tilbys gratis til alle Norges kommuner og fylkeskommuner (Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2016). Utvalget er begrenset til ungdommer i ungdomskolen, som har fått spørsmål om de i de siste 12 månedene har vært i kontakt med barnevernet. Totalt består utvalget av 14578 ungdommer, ungdommene fra de kommunene som hadde brukt tilleggsmodulen som omhandler kontakt med hjelpeapparatet i sitt spørreskjema. Andelen gutter i utvalget er 48 % og andelen jenter er 50 %. 52 % av besvarelsene er fra undersøkelsen i 2017 og 48 % er fra 2018. 33 % av ungdommene går på 8. klassetrinn, 33 % på 9. klassetrinn, 32 % på 10. klassetrinn. 94 % av ungdommene har ikke vært i kontakt med barnevernet innen referanseperioden, mens 6 % har vært i kontakt med dem.

Tabell 1– Deskriptiv oversikt over utvalget (n=14578). Prosent.		
Variabler	prosent	n
Klassetrinn		
8.trinn	33	4804
9.trinn	33	4802
10.trinn	32	4681
Missing	2	291
Totalt	100	
Kjønn		
Gutter	48	6993
Jenter	50	7259
Missing	3	326
Totalt	100	
Kontakt med barnevernet		
Kontakt	94	848
Ikke kontakt	6	13730
Totalt	100	
År		
2017	52	7587
2018	48	6991
Totalt	100	

Det å være i kontakt med barnevernet kan bety mange ting; det kan bety omsorgsovertakelse, men det kan også bety hjelpetiltak i hjemmet. Spørsmålet i undersøkelsen handler om kontakt med barnevernet i de siste 12 måneder. Dette gjør at ungdommer som egentlig faller inn under gruppen barnevernsbarn ekskluderes, fordi de i de siste månedene ikke har vært i kontakt med barnevernet, selv om de kanskje har mange års historikk med dem. Dette kan gjøre at undersøkelsen ikke fanger opp hele gruppen som har vært i kontakt med barnevernet, og dette kan påvirke resultatene.

Forskning viser at ungdommer som har fått hjelp fra barnevernet i mindre grad mestrer skolen enn de som ikke har vært i kontakt med dem (Andersen & Dæhlen, 2017). Utsatte ungdommer faller i større grad ut av skolen, og de har høyere fravær. Det er viktig å ta høyde for at de ungdommene som er de mest utsatte kan ha vært borte fra skolen på undersøkelsestidspunktet.

De følgende variablene ble brukt i undersøkelsen: kjønn, klassetrinn, barnevernskontakt i referanseperioden, foreldrerelasjoner, skolerelasjoner, vennerelasjoner og problematferd. Problematferd-variabelen bygger på seks ulike temaer: nasking, slåsskamp, hærverk, tagging,

sniking, skulking og vært borte en natt uten å si ifra. Alle spørsmål hadde fem svaralternativer kategorisert etter forekomst av aktivitetene, som ble gjort om til dikotome variabler. Deretter ble det laget en variabel som deler ungdommene inn i fire grupper etter forekomst av alle disse seks temaene. Dette ble igjen gjort om til en dikotom variabel med verdier «problematferd» og «lavt nivå/ ikke problematferd» (Bakken, 2018a, pp. 66-67).

Foreldre-, skole- og vennerelasjon-variabelen bygger på fire spørsmål hver om den aktuelle relasjonen. Disse spørsmålene omhandler temaer som tillit, støtte, fornøydhet og krangler. Alle spørsmålene har fire svaralternativer som til slutt kodes om til verdier med 1 til 3, der 1 indikerer mest utsatthet og 3 minst utsatthet. Disse verdiene beregnes til en gjennomsnittsverdi. Denne gjennomsnittsverdien blir sammenlignet med en terskelverdi: De som skårer lavere regnes for å skåre positivt, som betyr at de er utsatte for risikobelastninger med hensyn til den aktuelle relasjonen.

Foreldrerelasjon-variabelen bygger på fem spørsmål om relasjonen til foreldre. «Hvor fornøyd er du med foreldrene dine?» med svaralternativene: «svært misfornøyd» og «litt misfornøyd» = 1, «verken fornøyd eller misfornøyd» og «litt fornøyd» = 2, og «svært fornøyd» = 3. «Ved et personlig problem, ville du snakket med eller søkt hjelp hos foreldrene dine?» med svaralternativene: «helt sikkert» = 3, «kanskje» = 2 og «nei» = 1. «Jeg krangler ofte med foreldrene mine» med svaralternativene: «passer svært godt» og «passer ganske godt» = 1, «passer ganske dårlig» = 2, og «passer svært dårlig» = 3. «Foreldrene mine pleier å vite hvor jeg er, og hvem jeg er sammen med i fritida» og «Foreldrene mine kjenner de fleste av vennene jeg er sammen med i fritida». Begge spørsmål hadde samme svaralternativ: «passer svært godt» og «passer ganske godt» = 3, «passer ganske dårlig» = 2 og «passer svært dårlig» = 1. Terskelverdi: 1,5. (Andersen & Dæhlen, 2017, pp. 22-30).

Skolerelasjon-variabelen bygger på fire spørsmål: «Hvor fornøyd er du med skolen?» med svaralternativene: «svært misfornøyd» og «litt misfornøyd» = 1, «verken fornøyd eller misfornøyd» og «litt fornøyd» = 2, og «svært fornøyd» = 3. «Jeg føler at jeg passer inn blant elevene på skolen» og «Lærerne mine bryr seg om meg». Begge spørsmålene hadde følgende svaralternativ: «helt uenig» og «litt uenig» = 1, «litt enig» = 2, og «helt enig» = 3. «Jeg gruer meg ofte til å gå på skolen», med svaralternativene: «helt enig» og «litt enig» = 1, «litt uenig» = 2 og «helt uenig» = 3. Terskelverdi: 1,5. (Andersen & Dæhlen, 2017, pp. 22-30).

Vennerelasjon-variabelen bygger på følgende fem spørsmål: «Hvor fornøyd er du med vennene dine?» med svaralternativene: «svært misfornøyd» og «litt misfornøyd» = 1, «verken fornøyd eller misfornøyd» og «litt fornøyd» = 2, og «svært fornøyd» = 3. «Har du minst én fortrolig venn som du kan stole fullstendig på og kan betro deg til om alt mulig?» med svaralternativ: «ja, helt sikkert» = 3, «ja, det tror jeg» = 2, «det tror jeg ikke» og «har ingen jeg vil kalle venner, nå for tida» = 1. «Når du er sammen med venner/kamerater, er du da som oftest sammen med...?» med svaralternativene: «Én eller to faste venner», «én eller to faste venner som ofte er med i en gruppe andre ungdommer» og «en vennegjeng som holder sammen» = 3, «nokså tilfeldig hvem jeg er sammen med» = 2, og «er ikke så ofte sammen med jevnaldrende» = 1. «Ved et personlig problem, ville du snakket med eller søkt hjelp hos venner?» med svaralternativene: «helt sikkert» = 3, «kanskje» = 2 og «nei» = 1. Terskelverdi: 1,75 (Andersen & Dæhlen, 2017, pp. 22-30).

I oppgaven kategoriserer jeg relasjonene som sterke eller svake. Med svake relasjoner menes i denne oppgaven at ungdommen har mindre tillit, opplever mindre støtte, er mindre fornøyd og kranbler oftere i den aktuelle relasjonen enn de som kategoriseres med sterke relasjoner. I de innledende analyser ble det gjennomført krysstabellanalyser mellom barnevernskontakt, kjønn og klassetrinn; problematferd og kontakt med barnevernet: kjønn, klassetrinn og sosiale relasjoner; og barnevernskontakt og sosiale relasjoner. Deretter ble det gjennomført logistisk regresjonsanalyse med problematferd som avhengig variabel, og logistisk regresjonsanalyse for gruppen som har vært i kontakt med barnevernet og de som ikke har vært det.

Resultater

Som det kommer fram i tabell 2, rapporterer ungdommene som har vært i kontakt med barnevernet noe oftere om problematferd enn de som ikke har vært det. 25 % av ungdommene som har vært i kontakt med barnevernet var involvert i problematferd mot 9 % av de som ikke har vært det. Tabell 2 viser at gutter oftere har oppgitt deltakelse i problematferd enn jenter. Deltakelse i problematferd øker med alderen: På 8. trinn er det 6% av ungdommene som har vært involvert i problematferd, på 10. trinn er denne andelen dobbelt så stor, 13% (Tabell 2). I tabell 2 ser det ut til at ungdommer med svake relasjoner oftere er involvert i problematferd enn ungdommer med sterke relasjoner. Det kommer også fram at sammenhengen mellom foreldre- og skolerelasjoner og problematferd er sterkere, mens sammenhengen mellom

problematferd og vennerelasjoner er svakere: Over 20 % av ungdommene med svake foreldre- eller skolerelasjoner er involvert i problematferd. 13 % av ungdommene med svake vennerelasjoner involveres i problematferd (*Tabell 2*).

Tabell 2 – Krysstabellanalyse med problematferd som avhengig variabel. Prosent.

	Lavt nivå/ikke problematferd	Høyt nivå problematferd	Totalt	n
Kontakt med barnevernet				
Ingen kontakt	91	9	100	12512
Kontakt	75	25	100	1318
$\chi^2 = 232,556^a$ p < 0,001 n = 13830				
Kjønn				
Gutter	88	12	100	6776
Jenter	93	7	100	7054
$\chi^2 = 82,981^a$ p < 0,001 n = 13830				
Klassetrinn				
8. trinn	94	6	100	4642
9. trinn	90	10	100	4657
10. trinn	87	13	100	4531
$\chi^2 = 151,036^a$ p < 0,001 n = 13830				
Foreldreelasjoner				
Ordinære	93	7	100	11713
Svake	77	23	100	2117
$\chi^2 = 526,364^a$ p < 0,001 n = 13830				
Vennerelasjoner				
Ordinære	91	9	100	13034
Svake	87	13	100	796
$\chi^2 = 14,993^a$ p < 0,001 n = 13830				
Skolerelasjoner				
Ordinære	92	8	100	12372
Svake	79	21	100	1458
$\chi^2 = 254,138^a$ p < 0,001 n = 13830				

Tabell 3 viser sammenhengene mellom kontakt med barnevernet og sosiale relasjoner. Ungdommer med svake foreldre- og skolerelasjoner er oftere i kontakt med barnevernet enn de med sterke relasjoner. Denne sammenhengen snur når det kommer til vennerelasjoner: Ungdommer med sterke vennerelasjoner er oftere i kontakt med barnevernet enn de med svake relasjoner til venner (*Tabell 3*).

Tabell 3 – Krysstabellanalyse med kontakt med barnevernet som avhengig variabel. Prosent.

	Ingen kontakt med barnevernet	Kontakt med barnevernet	Totalt	n
Foreldrerelasjoner				
Ordinære	95	5	100	11713
Svake	87	13	100	2117
$\chi^2= 221,805^a$ $p<0,001$ $n=13830$				
Vennerelasjoner				
Ordinære	95	5	100	13034
Svake	89	11	100	796
$\chi^2= 40,168^a$ $p<0,001$ $n=13830$				
Skolerelasjoner				
Ordinære	95	5	100	12372
Svake	87	13	100	1458
$\chi^2= 166,676^a$ $p<0,001$ $n=13830$				

Den bivarierte modellen i regresjonsanalysen i tabell 4, viser de bivarierte sammenhengene mellom problematferd og kjønn, klassetrinn, foreldre-, venne- og skolerelasjoner. Det å være jente halverer oddsen for å være involvert i problematferd ($Exp(B) = 0,586^{***}$). Alder ser ut til å øke sjansen for problematferd ($Exp(B) = 1,565^{***}$): Jo høyere klassetrinn man går på, jo større sjanse man har for å være involvert i problematferd. Foreldre og skolerelasjoner har sterkest sammenheng med problematferd: Det å ha svake foreldrerelasjoner nesten firedobler sjansen for å være involvert i problematferd ($Exp(B) = 3,912^{***}$). Denne sjansen er tredoblet når man har svake skolerelasjoner ($Exp(B) = 3,013^{***}$). Vennerelasjoner spiller inn i like stor grad som alder: Ungdommer med sterke vennerelasjoner har høyere odds for å være involvert i problematferd ($Exp(B) = 1,516^{***}$) (Tabell 4, bivariat).

Tabell 4 viser resultatene av multippel logistisk regresjonsanalyse, hvor problematferd var utfallsvariabelen. Det kontrolleres for klassetrinn, og sammenhengen mellom problematferd, klassetrinn og kjønn blir uforandret.

Sammenhengen mellom problematferd og kjønn, alder og foreldrerelasjoner blir uforandret i den multivariate regresjonsanalysen, men sammenhengen mellom problematferd og venne- og skolerelasjoner forandres. Sammenhengen mellom problematferd og vennerelasjoner er ikke lenger signifikant ($Exp(B) = 0,868$), mens oddsen for å være involvert i problematferd når man har svake skolerelasjoner blir lavere ($Exp(B) = 2,300^{***}$) (Tabell 4, Modell 1).

Tabell 4 - Logistisk regresjonsanalyse med problematferd som avhengig variabel. n=13830

	Bivariate			Modell		
	Exp(B)	SE	p	Exp(B)	SE	p
Kjønn (1= gutter, 2= jenter)	,586	,059	***	,490	,062	***
Klassetrinn (ref 10. trinn)	1,565	,037	***	1,486	,038	***
Foreldrerelasjoner (0=ordinære, 1=svake)	3,912	,063	***	3,466	,067	***
Vennerelasjoner (0=ordinære, 1=svake)	1,516	,108	**	,868	,117	
Skolerelasjoner (0=ordinære, 1=svake)	3,013	0,72	***	2,300	,079	***
Konstant				,085	,123	***

*p < 0,05, **p < 0,01, ***p < 0,001.

Tabell 5 viser sammenhengene mellom kjønn, klassetrinn, relasjoner til foreldre, skolen og venner og problematferd hos ungdommer med og uten barnevernskontakt hver for seg. Fra denne tabellen kommer det fram at foreldrerelasjonen har stor betydning for involvering i problematferd. I analysen kommer det fram at svake vennerelasjoner har mindre betydning for involvering i problematferd ($Exp(B) = 1,175$) enn svake foreldre- og skolerelasjoner, men denne sammenhengen viser seg ikke å være signifikant. Skolerelasjoner påvirker involvering i problematferd hos begge gruppene like stort. For ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet spiller foreldrerelasjoner og skolerelasjoner ($Exp(B) = 2,187^{***}$) like stor rolle, mens hos ungdommer som ikke har vært i kontakt med barnevernet har foreldrerelasjoner noe større påvirkningskraft ($Exp(B) = 3,461^{***}$) enn skolerelasjoner ($Exp(B) = 2,143^{***}$) (Tabell 5).

Tabell 5 – Logistisk regresjonsanalyse med problematferd som avhengig variabel.

	Kontakt med barnevernet (n=793)			Ingen kontakt med barnevernet (n= 13037)		
	Exp(B)	SE	p	Exp(B)	SE	p
Kjønn (1= gutter, 2= jenter)	,604	,176	***	,471	,067	***
Klassetrinn (ref 10. trinn)	1,553	,111	***	1,475	,041	***
Foreldrerelasjoner (0=ordinære, 1=svake)	2,199	,181	***	3,461	0,73	***
Vennerelasjoner (0=ordinære, 1=svake)	1,175	,261		,783	,134	
Skolerelasjoner (0=ordinære, 1=svake)	2,187	,192	***	2,143	,089	***
Konstant	,160	,372	***	,085	,131	***

*p < 0,05, **p < 0,01, ***p < 0,001.

Diskusjon

Kjønnsforskjeller

Tabell 4 viser kjønnsforskjeller når det kommer til involvering i problematferd: det er nesten dobbelt så mange gutter som jenter som oppgir at de er involvert i problematferd. Det å være jente ser ut til nesten å halvere risikoen for å bli involvert i problematferd.

Tidligere forskning viser at det er kjønnsforskjeller når det kommer til problematferd. Det har blitt gjennomført mange undersøkelser som ønsker å undersøke hvorvidt det er snakk om virkelige kjønnsforskjeller, eller om det er andre årsaker som gjør at det tilsynelatende er flere gutter som er involvert i problematferd (Storvoll, 2004).

Kjønnsforskjellene ser ut til å være stabile også når det kontrolleres for relasjoner til foreldre, skole og venner. Deler av sammenhengene mellom kjønnsforskjeller og problematferd og sosiale relasjoner, kan forklares med at jenter anses for å være mer sosiale, og derfor kan det virke som om det er mindre sannsynlig at jenter blir involvert i problematferd når de har gode relasjoner til foreldre, skolen og venner (NOU 2019:3, 2019). Men siden denne sammenhengen er forholdsvis stabil også når man trekker inn relasjoner til foreldre, skole og venner, er det sannsynligvis andre fenomener som gjør at jenter viser mindre grad av problematferd.

Denne analysen forklarer ikke kjønnsforskjellene i involvering av problematferd, men ved hjelp av tidligere forskning introduserer jeg mulige forklaringer på forskjellene.

Noen forklarer kjønnsforskjellene ut fra forskjeller i ungdommenes reaksjon på stress og motgang, mens andre mener at det er forskjellige forventninger knyttet til ungdommenes atferd, som er avhengig av kjønn. Gutter lærer å av reagere på en mer aggressiv måte, mens jentene lærer å tåle motgang i stillhet (Storvoll & Wichstrøm, 2002).

Det kan være genetiske årsaker til kjønnsforskjellene i problematferd, men det kan også være tillærte reaksjonsmønstre som skaper denne forskjellen. Vi vet at jenter oftere rapporterer om stress knyttet til prestasjoner på skolen og det virker som om de påvirkes mer negativt av ikke å kunne mestre skolen (NOU 2019:3, 2019). Når jenter sliter kommer det oftere til uttrykk i form av internaliserende vansker som angst og depresjon, mens guttenes utfordringer oftere

blir til eksternaliserende vansker som vold og aggresjon (Mendelson et al., 2008; Nasjonalt folkehelseinstitutt, 2009; NOU 2019:3, 2019).

Når man undersøker sammenhenger mellom kjønn og problematferd hos ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet og de som ikke har vært det hver for seg, viser det seg at kjønn har noe større betydning når ungdommene ikke har vært i kontakt med barnevernet. Selv om analysen ikke kommer fram til hvorvidt disse forskjellene er statistisk signifikante, er sammenhengen interessant likevel; det er ingenting som sier at kontakt med barnevernet bør bety noe annet for jenter enn gutter, men likevel kommer det fram i datamaterialet at det å være jente når man har vært i kontakt med barnevernet, kan virke beskyttende mot å bli involvert i problematferd. Dette kan være fordi de jentene som har drevet med problematferd ble fanget opp av barnevernet nettopp på grunn av atferden, og at involvering i problematferd derfor er mer lik for jenter og gutter blant dem som ikke har vært i kontakt med barnevernet.

Relasjoner til foreldre, skole og venner

På bakgrunn av analysen kan man ikke med sikkerhet si noe om hvorfor ungdommer med svake foreldre- og skolerelasjoner oftere er involvert i problematferd, men med hjelp av tidligere forskning og teorier skal jeg trekke inn ulike mulige forklaringer. Stabile sosiale relasjoner kan bidra til at ungdommen får et stabilt verdensbilde og tillit, og får utvikle en stabil identitet, som gjør han eller hun bedre rustet til å takle utfordringer, men også fordi ungdommen har stabile mennesker rundt seg, som fungerer som trygge rollemodeller som kan gi støtte og råd i utfordrende situasjoner. Den fundamentale tillitten til personer rundt ungdommen kan fungere som et beskyttende skall mot utfordringer (Dupuis & Thorns, 1998; Giddens, 1996; Saunders & Williams, 1988).

Foreldre

Resultatene i analysen tyder på at svake relasjoner til foreldrene er en risikofaktor for å være involvert i problematferd, uansett om barnevernet er involvert eller ikke. Men ungdommene som har vært i kontakt med barnevernet skiller seg fra gruppen som er uten barnevernskontakt ved at det er mange flere som har svake relasjoner. Grunnene til dette kommer ikke fram i denne analysen, men jeg skal introdusere ulike mulige forklaringer ved hjelp av teori.

Resultatet tyder på at når ungdommen har en avklart relasjon til sine foreldre og godtar deres normer, så har de mindre risiko for å være involvert i problematferd. Foreldre kan forstås som signifikante andre i ungdommenes liv. De formidler sin oppfatning av samfunnets normer og

regler til ungdommen, og bidrar til utviklingen av ungdommenes verdenssyn og identitet (Berger & Luckmann, 1992).

Hjemmebanen er en viktig arena for primærsosialisering, hvor barnet lærer hvordan verden fungerer og hvordan man skal oppføre seg, og håndtere vanskelige situasjoner og stress (Berger & Luckmann, 1992). Derfor kan en god relasjon til foreldre virke som en beskyttende faktor mot problematferd. Disse foreldrene anses som gode og stabile signifikante andre som bidrar til at ungdommen internaliserer et godt og stabilt verdensbilde under primærsosialiseringen. Når ungdommen har sterke relasjoner til foreldrene, godtar den disse normene og foreldrenes sosiale kontroll. Da blir det viktig å møte foreldrenes forventninger.

Det å være i kontakt med barnevernet betyr at ungdommen på en eller annen måte opplever vansker på et av livets områder. Det kan ofte være at disse utfordringene har noe med foreldrerelasjoner å gjøre, men siden vi bare har data på nylig kontakt med barnevernet, kan problematferden (for eksempel involvering i slåssing eller hærverk) ha vært grunnlag for barnevernets involvering, og at relasjonen til foreldre kan være grei.

Ungdommene med svake foreldrerelasjoner kan ha internalisert normer og et verdensbilde under primærsosialisering som kanskje ikke er like stabilt som ungdommer med sterke foreldrerelasjoner. Ungdommene møter trolig et annerledes verdensbilde under primærsosialiseringen, noe som kan skape forvirring. Hva er riktig? Ungdommen opplever ikke samme type anerkjennelse og inkludering som ungdommer med gode foreldrerelasjoner. Dette gjør dem mer sårbare for negativ innflytelse som kan føre til involvering i problematferd (Berger & Luckmann, 1992).

Barnevernets involvering gjør ofte noe med relasjonen mellom ungdommen og foreldre. Man kan anta at det er noe som skjer i denne relasjonen på grunn av barnevernets involvering uansett om det er en årsak eller et resultat, så blir relasjonens betydning noe svakere. Foreldrerelasjoner er viktige uansett, men betydningen blir noe svakere når barnevernet er involvert. Ontologisk sikkerhet handler om stabilitet i det sosiale miljøet, det vil si en trygghet i at signifikante andre er til stede, at de er til å stole på, og at deres handlinger er forutsigbare. Stabilitet er derfor veldig viktig for ungdomstiden; det at foreldre er til stede, at deres handlinger og reaksjoner er forutsigbare er viktig. Når barnevernet ikke er involvert og ungdommene ikke opplever utfordringer, har de ikke grunn til å tvile på foreldrenes verdensbilde og normer; det de har lært i primærsosialiseringen ser ut til å fungere ute i

samfunnet. Når barnevernet er involvert, kan ungdommenes grunnleggende tillit svekkes, noe som kan forklare resultatet om at foreldrerelasjonens betydning ser ut til å være større hos ungdommer som ikke har vært i kontakt med barnevernet. Dette kan ha betydning for relasjoner til foreldre, både fordi ungdommen betviler normene hjemmefra, og fordi han eller hun involveres i problematferd som kan skape spenning i forholdet til foreldre.

Foreldre med psykiske utfordringer og rusmiddelbruk framstår som uforutsigbare, ustabile og til tider fraværende. Dette gjør noe med ungdommens sikkerhetsopplevelse, samtidig som det tilbyr et usunt bilde av hvordan foreldrene skal være. Dette kan bidra til en avvikende rolleforståelse og til at ungdommen internaliserer avvikende normer, noe som kan resultere i problematferd og utfordringer i ungdoms- og voksenårene. Forholdet til foreldrene kan derfor være en viktig del av både identitetskonstruksjonen og et stabilt verdensbilde (Dupuis & Thorns, 1998; Giddens, 1996; Saunders & Williams, 1988).

Skolen

Skolerelasjon-variabelen er en kompleks variabel, som handler om skoletrivsel generelt. Den inneholder relasjoner til skolen som institusjon, og ikke bare lærere og andre voksenpersoner på skolen. Det handler like mye om skolemestring og relasjoner til jevnaldrende som relasjoner til lærere og andre voksne. Det gjør det vanskelig å tolke mønstrene knyttet til skolerelasjon-variabelen.

Det virker som at det er en sammenheng mellom skolerelasjoner og involvering i problematferd. Det å ha svake relasjoner til skolen ser ut til å doble sannsynligheten for at ungdommen er innblandet i problematferd. Denne sammenhengen er lik for de som har vært i kontakt med barnevernet og de som ikke har vært det. Forklaringene på dette kommer ikke fram i denne analysen, men jeg introduserer mulige forklaringer ved hjelp av teori.

Skolen kan forstås som en viktig arena for sekundærsosialisering, hvor ungdommene blir kjent med ytterligere normer og regler som eksisterer i samfunnet. Disse normer og regler er viktige for å lykkes i livet, forstå hvordan samfunnet fungerer og lære å bli en del av det (Berger & Luckmann, 1992). Disse normene kan stamme fra både jevnaldrende og voksenpersoner på skolen. En måte å prøve å forstå skolens rolle på, er å diskutere trygge stabile voksenpersoners betydning. Hvis ungdommer sliter på en måte som gjør at barnevernet er involvert, kan de ha godt av gode voksenmodeller som anerkjenner dem, støtter dem og tar del i deres sosialisering. Selvet skapes på bakgrunn av hvordan andre ser

det. Ungdommer som har normer og et verdensbilde som ikke er i samsvar med det som forventes på skolen, kan møte mye negativ oppmerksomhet på grunn av det. Deres selvbilde utvikles på en negativ måte. Det kan være at lærere, eller klassekamerater kategoriserer dem som problembarn eller avvikende ungdommer. De får ikke den anerkjennelsen de trenger for å utvikle en stabil identitet, og søker andre steder hvor de kan passe inn. Med deres avvikende normer får de anerkjennelse og inkludering i miljøer som har lignende normer, og disse miljøene kan ha en større sjanse til å havne i trøbbel. Ungdommen er allerede kategorisert som problembarn pga. avvik på skolen, og dette bildet blir ytterligere bekreftet i det avvikende miljøet. Dette skaper en svak relasjon til skolen, som gjør at ungdommenes avvikende normer ikke kan bli korrigert i sekundærsosialiseringen, og de drar disse normene inn i voksenlivet.

Både voksenpersoner på skolen og venner kan ha mulighet til å bli til signifikante andre og påvirke ungdommenes normer og verdenssyn på både positive og negative måter. Hvis voksenpersoner på skolen klarer å skape en god relasjon til ungdommen basert på anerkjennelse og stabilitet, får de mulighet til å korrigere avvikende normer ungdommen har med seg fra primærsosialiseringen. Dette kan bidra til at ungdommer som kanskje har et dårligere utgangspunkt for å bli vellykkede voksne med hjelp fra skolen kan klare å internalisere og tilpasse seg til samfunnets normer (Berger & Luckmann, 1992).

Ungdommer har behov for trygge voksenpersoner rundt seg; trygge foreldre og trygge voksenpersoner for å utvikle sin identitet og å lære hvordan man skal være som voksen. Ideelt sett har ungdommen trygge foreldre, og i tillegg gode rollemodeller som viser omsorg på skolen. Som det kommer fram i analysen, uansett om man har det bra på hjemmebane eller ikke, ser skolens rolle ut til å være stor. Både fordi det er trygge voksenpersoner som er der, og fordi de har mulighet til, hvis de har gode relasjoner til ungdommen, å fange opp utfordringer hos ungdommen og tilby sin hjelp.

Venner

Sammenhengen mellom vennerelasjoner og problematferd ser ut til å være mindre sterk enn mellom problematferd og foreldre- og skolerelasjoner. Mens svake foreldre- og skolerelasjoner øker risikoen for involvering i problematferd, har ikke svake vennerelasjoner like stor betydning. Sammenhengen mellom vennerelasjoner og problematferd er bare signifikant når man undersøker denne sammenhengen i seg selv. Når man derimot drar inn

flere variabler, som kjønn, klasstrinn, og relasjoner til familie og venner, er ikke venners påvirkning signifikant.

Forklaringen på denne sammenhengen kommer ikke fram i denne analysen, men jeg skal introdusere ulike mulige forklaringer ved hjelp av teori. Venner kan både ha negativ og positiv innflytelse på ungdommenes liv. De kan være årsaken til ungdommenes involvering i problematferd, eller de kan være årsaken til at ungdommen ikke involveres i problematferd. I denne sammenhengen kan svake vennerelasjoner bety at ungdommen ikke får dårlig innflytelse fra avvikende venner og derfor ikke involveres i problematferd. Påvirkningen av jevnaldrende er betydelig hos de som kategoriseres som ungdomskriminelle. Normbrudd er en kollektiv aktivitet, som forklarer hvorfor det kan se ut til at man dersom man har svake vennerelasjoner har lavere odds for å være involvert i problematferd (Frøyland & Sletten, 2012).

Kontakt med barnevernet

Tabell 2 viser at en fjerdedel av ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet oppgir involvering i problematferd. Den samme sammenhengen er under ti prosent hos ungdommene som ikke har vært i kontakt med barnevernet (*Tabell 2*). Dette er en ganske stor forskjell, og tyder på at det er en sammenheng mellom det å være i kontakt med barnevernet og det å være involvert i problematferd. Selve problematferden kan være en årsak til at barnevernet er involvert, men det kan også være en måte å reagere på utfordringer som gjør at barnevernet er involvert. Årsakene til involvering i problematferd hos ungdommer med barnevernskontakt kommer ikke fram i denne analysen, men jeg skal introdusere mulige forklaringer ved hjelp av teorier.

Barnevernets involvering i ungdommenes oppvekst kan bety mange ting, men som oftest betyr det at ungdommene sliter på et av livets viktige arenaer; på hjemmebane, på skolen eller blant jevnaldrende. Ofte sliter de på flere av disse arenaene, og da er risikoen forhøyet for å bli involvert i for eksempel problematferd. Ungdommer som kommer i kontakt med barnevernet er utsatt for marginalisering i voksen alder. Når de i tillegg er involvert i problematferd, øker risikoen ytterligere for å få utfordringer i voksen alder (Andersen & Dæhlen, 2017).

Ungdommene trenger minst én arena å få positiv tilknytning til for å lykkes (Klyve, 2016) og de har behov for anerkjennelse og for å føle seg inkludert. Ut ifra en slik forståelse kan sosiale relasjoner spille en spesielt stor rolle i ungdommens liv. En ungdom som har utfordringer hjemme, trenger sårt trygge voksenpersoner som både kan fungere som rollemodeller og tilby støtte og veiledning (Helgeland, 2009).

Avslutning

Resultatene tyder på kjønnsforskjeller i involvering i problematferd, og at det er forskjell i kjønnsforskjellene blant de som er i kontakt med barnevernet og de som ikke er det. Jenter og gutter som ikke har vært i kontakt med barnevernet, er mer like enn jenter og gutter som har vært i kontakt med barnevernet. Jenter uten barnevernskontakt ser ut til å være oftere involvert i problematferd enn jenter som har vært i kontakt med barnevernet. Det kan være fordi jenter som har vært i kontakt med barnevernet nettopp på grunn av involvering i problematferd, ble fanget opp av barnevernet. Det ser ut til at sosiale relasjoner har større betydning for jenters problematferd enn gutters. En mulig forklaring på dette kan være at jenter anses å være mer sosiale.

Resultatene i analysen tyder på at primær- og sekundærsosialiseringen er viktig i mekanismene bak involvering i problematferd. Det er en sammenheng mellom svake relasjoner til foreldre og skolen og problematferd. Det kommer fram i analysen at svake vennerelasjoner minsker sannsynligheten for at ungdommen involveres i problematferd. Det er likevel ikke sånn at ungdommer med gode relasjoner til foreldre, skole og venner unngår problematferd.

Sterke foreldrerelasjoner ser ut til å ha større betydning for ungdommer som ikke har vært i kontakt med barnevernet, enn for de som har vært det. Dette kan være fordi ungdommene trenger stabilitet både for å utvikle sterke relasjoner og for å unngå å utvikle problematferd. Ungdomstiden er en utfordrende tid der ting forandrer seg raskt og emosjoner oppleves sterkere og derfor har ungdommen stort behov for denne stabiliteten rundt seg. Det å være i kontakt med barnevernet utfordrer denne stabiliteten; det forstyrrer det sosiale orden. Ungdommene som har vært i kontakt med barnevernet ser ut til å ha et dårligere utgangspunkt enn andre ungdommer. Svake foreldrerelasjoner og et ustabil verdensbilde med avvikende normer, kan gjøre ungdommen mer utsatt for involvering i problematferd. Svake relasjoner til

foreldre og skole øker oddsen betydelig for problematferd, også kontrollert for hverandre og for relasjoner til venner. Skolerelasjoner er viktige uansett involvering av barnevernet, mens foreldrerelasjoner har mindre betydning for ungdommer som har vært i kontakt med barnevernet.

Problematferd ser ikke ut til å være veldig utbredt blant dagens ungdom utover det som kan anses som vanlig grensetesting og utforskende atferd. Dette kan bidra til at de som likevel involveres i problematferd marginaliseres, nettopp fordi det er et uvanlig fenomen. Det virker som at sterke sosiale relasjoner har betydning for hvorvidt ungdommen involveres i problematferd. Dette gjør at rollemodellene kan få en stor rolle i ungdommenes liv, spesielt når de ikke har sterke relasjoner til andre voksenpersoner. Både skolen og frivilligheten kan være en god arena for ungdommene å møte trygge voksenpersoner som potensielt kan være rollemodeller.

Målet med denne undersøkelsen var å identifisere sammenhenger mellom sosiale relasjoner, kjønn og problematferd. Ulike forklaringsmodeller ble introdusert, men noe enkelt svar klarte ikke denne analysen å avdekke. Disse variablene er tett sammenvevde, og enveis-sammenhenger kan ikke avdekkes. Dette gjør temaet veldig komplisert og spennende. Det er viktig å bedre forstå hvorfor enkelte ungdommer utvikler problematferd, mens andre ikke gjør det.

For videre arbeid med å identifisere mekanismer som kan ha betydning for ungdommenes problematferd, hadde det vært nyttig med ytterligere spørsmål knyttet til deres forhold til ulike voksenpersoner rundt dem. For å kunne undersøke sammenhengene mellom barnevernskontakt og problematferd, hadde det vært nyttig med flere spørsmål knyttet til barnevernskontakt i Ungdataundersøkelsen. De som svarer ja på spørsmål om kontakt med barnevernet, kunne for eksempel få oppfølgingsspørsmål knyttet til hvor lenge de har vært i kontakt med barnevernet, årsak og erfaring med dem.

Referanser

- Andersen, P. L., & Dæhlen, M. (2017). *Sosiale relasjoner i ungdomstida : identifisering og beskrivelse av ungdom med svake relasjoner til foreldre, skole og venner* (978-82-7894-626-8). Retrieved from Oslo:
- Bakken, A. (2018a). *Ung i Oslo 2018*. Retrieved from <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2018/Ung-i-Oslo-2018>
- Bakken, A. (2018b). *Ungdata 2018 Nasjonale resultater*. Retrieved from Oslo:
<http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2018/Ungdata-2018.-Nasjonale-resultater>
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1992). *Den samfundsskabte virkelighed : en videnssociologisk afhandling* (2. udg. ed.). København: Lindhardt og Ringhof.
- Bøhler, J. (2018, 7. februar 2018). Hvorfor øker ungdomskriminaliteten? Retrieved from <https://www.dagbladet.no/kultur/hvorfor-oker-ungdomskriminaliteten/69414116>
- Dupuis, A., & Thorns, D. C. (1998). Home, Home Ownership and the Search for Ontological Security. *The Sociological Review*, 46(1), 24-47.
- Frønes, I. (2006). *De likeverdige : om sosialisering og de jevnaldrendes betydning* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Frøyland, L. R., & Sletten, M. A. (2012). Mindre problematferd for de fleste, større problemer for de få? ; en studie av tidstrender i problematferd: 1992, 2002 og 2010. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 12(2), 43-66.
- Giddens, A. (1996). *Modernitet og selvidentitet : selvet og samfundet under sen-moderniteten*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Helgeland, I. M. (2009). Ungdom med alvorlige atferdsvansker- deltakelse og formynderskap i barnevernet. *Tidsskrift for velferdsforskning*, Vol. 12(No. 1).
- Kemper, T. (2005). *Self-Conceptions and the Expectations of Significant Others** (Vol. 7).
- Klyve, A. (2016). *Sinte, unge, villfarne menn : vårt medansvar*. Bergen: Fagbokforl.
- L. Quarantelli, E., & Cooper, J. (2005). *Self-Conceptions and Others: A Further Test of Meadian Hypotheses** (Vol. 7).

- Mendelson, T., Kubzansky, L. D., Datta, G. D., & Buka, S. L. (2008). Relation of female gender and low socioeconomic status to internalizing symptoms among adolescents: A case of double jeopardy? *Social Science & Medicine*, *66*(6), 1284-1296.
doi:10.1016/j.socscimed.2007.11.033
- Nasjonalt folkehelseinstitutt. (2009). *Psykiske lidelser i Norge : et folkehelseperspektiv* (Vol. 2009:8). Oslo: Nasjonalt folkehelseinstitutt.
- NOU 2019:3. (2019). *Nye sjanser-bedre læring - Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp*.
<https://nettsteder.regjeringen.no/stoltenbergutvalget/files/2019/02/nou201920190003000dddpdfs.pdf>
- Rye, J. F. (2013). Mead, Berger & Luckmann og de signifikante andre. *Sosiologisk tidsskrift*(02), 169-189.
- Saunders, P., & Williams, P. (1988). The constitution of the home: Towards a research agenda. *Housing studies*, *3*, 81-93.
- Statistisk Sentralbyrå. (2018a). Barn med tiltak per 31.12., etter omsorgs-/hjelpetiltak, statistikkvariabel og år. Retrieved from
<https://www.ssb.no/statbank/table/04443/tableViewLayout2/>
- Statistisk Sentralbyrå. (2018b). Barnevern. Retrieved from <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverng>
- Storvoll, E. (2004). *Antisosial atferd i ungdomstiden : en studie av kjønnforskjeller i faktorstruktur, risikofaktorer, tilleggsproblemer og utvikling med alder*. (5/2004), Psykologisk institutt, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, Oslo.
- Storvoll, E., & Wichstrøm, L. (2002). Do the risk factors associated with conduct problems in adolescents vary according to gender? *Journal of Adolescence*, *25*(2), 183-202.
Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12069434>.
doi:10.1006/jado.2002.0460
- Storvoll, E., Wichstrøm, L., & Pape, H. (2003). Gender differences in the association between conduct problems and other problems among adolescents. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, *3*(2), 194-209.
doi:10.1080/14043850310010794

Velferdsforskningsinstituttet NOVA. (2016). Hva er Ungdata. Retrieved from

<http://www.ungdata.no/Om-undersokelsen/Hva-er-Ungdata>

Wara, T. M. (2018, 18.05.2018). Utviklingen skal snus. Retrieved from

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utviklingen-skal-snus/id2601580/>